

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ КОМУНІКАТИВНОЇ АТАКИ В ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

***Резюме.** У статті аналізується поняття “Комунікативна атака” і детальні способи реалізації цього методу в реальних умовах. Розглянуті способи виявлення потреб студентів.*

***Ключові слова:** метод, комунікативна атака, потреби студентів.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Ефективне викладання передбачає володіння аудиторією. Простий, формальний виклад матеріалу, одразу після привітання малорезультативний. Метод комунікативної атаки дозволяє реалізувати найкращі умови для досягнення педагогічних цілей.

Оратор (викладач, вчитель) заходить в аудиторію, яка до його появи, жила своїм життям і своїми проблемами, розпочинає свою доповідь (лекцію, урок), але аудиторія не сприймає матеріал належним чином, внаслідок чого необхідна ціль (засвоєння матеріалу) не досягнута.

В першу чергу, це проблема для тих, кого цікавить питання заволодіння аудиторією для досягнення певної мети. Якщо ж головна ціль: просто викласти матеріал, не дивлячись на те, хто його слухає, який рівень розуміння, - для такого оратора “захоплення” аудиторії не має особливого сенсу.

Якщо заняття не цікаве для студента, на підсвідомому рівні його мозок починає “виправляти” ситуацію, а саме, починає думати про щось приємне: згадувати минуле чи мріяти про майбутнє, планувати і фантазувати. Завдання викладача “прикувати” увагу студента так, щоб усе те, що забирало чи могло забрати увагу студента, - відійшло на другий план, щоб на свідомому і підсвідомому рівнях студент думав: “Це те, що мені потрібно!” і не пропускав жодного слова. Звісно, що образ “голодного” студента, який не пропускає жодного слова, - це є рідкість, але максимальний рівень уваги, - цілком реальне явище [3].

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковане розв'язання цієї проблеми. Метод комунікативної атаки досліджували Олександр Мунтян (“Комунікативна атака”), Сергій Абдульманов (“Коммуникативная атака”) і Брюс Уілкінсон (“Сім законів учня”). Автори у своїх працях розглядають конкретні способи його реалізації в навчальних умовах.

Мунтян О. О. наголошує, що потрібно “прикувати” увагу студентів до теми, яка буде викладатися. Це і є, власне, комунікативна атака. Якщо просто, після привітання, почати формально вести пару, студенти можуть слухати, дивитися на викладача, реагувати на його слова і жести, на його запитання, але при цьому, у своїх думках перебувати десь не тут, думати не про тему уроку, а про щось більш “важливе” і цікаве [2].

Брюс Уілкінсон підкреслює, що увага, - цікавий психологічний процес. Справа в тім, що вона автоматично приваблюється найбільш сильним подразником. Тому, щоб заволодіти увагою студентів, необхідно взяти верх над присутніми подразниками, які відволікають їх увагу [3].

Формулювання цілей статті. Метою статті є огляд конкретних методів, за допомогою яких можна реалізувати комунікативну атаку і дослідження методів виявлення потреб студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Комунікативна атака - завоювання ініціативи у спілкуванні й цілісна комунікативна перевага, яка забезпечує ефективне управління групою людей [1].

Відомий педагог Брюс Уілкінсон, радить почати з жарту (веселої розповіді) або з особистої серйозної історії. Найкращий варіант, - веселий випадок з життя. Особисті історії, - з цим можна ділитися, але в певних колах. Цілком нормальне явище, що існують різні кола: сім'я, друзі, знайомі по роботі, чужі люди і т. д. Це закон життя: у кожної людини є особисті речі, про які вона не готова дітися з усіма. Жарт, - це дещо віддалене, не настільки особиста справа, хіба що, імовірно, вказує на смаки і уподобання викладача, і є інформацією, якою легко ділитися. Коли хтось розповідає анекдот і для інших це не смішно, - репутація розповідача падає в очах тих, хто його слухав. В негативному випадку, окрім втраченої репутації, до розповідача може з'явитися ще й ненависть. Це особливо проявляється у відносинах "начальник-підлеглий", коли рядовий робітник "змушений" сміятися над анекдотами вищого по рангу, так як боїться потерпіти крах у своїй роботі.

Смішні історії - більш вдалий вибір. Не варто заявляти наперед: "Ця історія дуже смішна!", тому що ці слова формують у студентів очікування чогось "високого" і якщо очікування не справджуються, - приходять розчарування. Так само, коли хтось заявляє, що він розкаже анекдот, - це, як правило, формує очікування у тих, хто буде слухати, а саме, - "Це має бути смішно!". Брюс Уілкінсон у своїй книзі "Сім законів учня" наполегливо рекомендує формувати не занижкі і не завищі очікування. Можна почати зі слів: "Був у мене такий момент...". Якщо оповідь справді смішна, - студенти це оцінять. Найкраще джерело історій - власне життя. Також можна видумати, переказати почуту чи прочитану. Справа уподобань і доречності [3].

Якщо заняття проводиться вперше, - обов'язково треба познайомитися зі студентами. Звичайний спосіб: зачитування прізвища та ім'я. Один із цікавих методів, особливо якщо студенти сидять колом, - кожен встає і розказує три факти про свого сусіда справа. Як варіант: ПІБ, хоббі, хто за типом темпераменту. Усі будуть уважні. Особливо ті, про кого будуть розповідати в даний момент. Звісно, усе залежить від кількості присутніх на занятті. Якщо їх, наприклад, 100 чи навіть 300, - знайомство не доречне [1].

Найкращий спосіб, як вважає Брюс Уілкінсон, замотивувати студента слухати лекцію, активно працювати на практичній роботі, - показати, що матеріал, який буде викладений, є відповіддю на їхні потреби. Не потрібно формувати штучний інтерес; лише пов'язати матеріал з уже існуючими потребами. У кожного студента є причина, чому він навчається на цьому факультеті, чому обрав саме цю спеціальність і чого він очікує. Дуже часто матеріал викладається, тому що це по програмі і студенти не розуміють для чого він їм потрібен. Понад усе найбільш цінним у навчанні є його практична цінність. Щоб пов'язати предмет, який викладається, з потребами присутніх, - потрібно знати їхні потреби. Не можна просто зайти в аудиторію, поглянути на групу і зрозуміти, яка у кожного потреба. Одна із причин, чому це складно зробити, - "маски", які носять люди [3].

Брюс Уілкінсон пропонує наступні способи виявлення потреб студентів:

1. Прямі методи.

●Пряме опитування.

Журналісти, які готуються до проведення інтерв'ю, керуються правилом: на запитання не повинно бути однозначної відповіді, - "Так!", "Ні!", "Добре!" і т. д. Воно має бути поставлене таким чином, що на нього просто не можна буде відповісти інакше, окрім як розгорнуто. Такого ж типу, запитання може поставити викладач своїм студентам. Звичайно для цього потрібна вільна обстановка, без формальностей. Наприклад: "Які теми, думаєш, нам варто розглянути на наступному занятті?".

●Непряме опитування.

Не так уже й легко виражати свою думку, особливо, коли студент знає, що за це доведеться "заплатити". Тому непряме опитування є набагато простішим. Приклад запитання: "Я помітив, що студенти зараз дуже погано готуються до занять. Як ти думаєш з чим це пов'язано?".

● Анонімне опитування.

Якщо запевнити студентів, що опитування конфіденційне і ніхто не буде потім детально аналізувати анкети, щоб виявити хто і що написав, - можна отримати більш відверті відповіді. Анонімне опитування може бути: письмове чи електронне. Найкраще, з погляду надійності, - через комп'ютер. У писемному варіанті, студент може ще вагатися і думати, що хтось таки зможе розшифрувати його стиль написання. Окрім того, комп'ютер може одразу порахувати результати і якщо треба, - вивести певне усереднене значення. Ефективність проведення анонімного опитування залежить від ряду факторів:

1. Ціль анкетування. Результати для викладача чи для когось іншого? Чи підлягають майбутньому обговоренню? Якщо так, то треба врахувати те, що відкритість буде на порядок нижчою.

2. Впевненість в анонімності. Найменша підозра ідентифікації особистості відобразиться на результатах.

3. Добре сформовані запитання. Вони грають таку ж важливу роль як і відповіді.

● Спостереження.

Сутність даного методу полягає в уважності до сигналів, які подають нам студенти. Сюди входять запитання, які вони нам задають, їхні жести, слова і поведінка. При цьому необхідно врахувати наступні три моменти:

1. Мова тіла. Сергій Абдульманов вважає, що 99% інформації передається на підсвідомому рівні, через вираз обличчя, ледь помітні жести, темп дихання, тембр мовлення, рух очей і т. д. Так, наприклад, підборіддя підперте рукою може означати незацікавленість [4].

2. "Живе обговорення". Не варто обривати "живу" дискусію, в якій студенти із захопленням і радістю приймають участь. І якщо справді виникла така дискусія, - це ознака того, що тема підібрана дуже вдало.

3. Запитання, які задають студенти відображають їхні інтереси. Якщо ж їх немає, - це погано. Хотілося би вірити у те, що усе і усім зрозуміло, але на жаль, так не буває. Відсутність будь-яких запитань може свідчити про відсутність інтересу.

2. Опосередковані методи.

На жаль, зібрані дані не будуть характеризувати студентів конкретної групи. Запропоновані методи не підійдуть однаково добре для працівників будь-яких сфер. Наприклад, для викладача психології книги можуть допомогти знайти відповідь на запитання, в той же час, для викладача історії, - ні!

● Книги (газети). Багато книг описують проблеми та інтереси певних вікових груп, тому можуть бути прекрасним джерелом пошуку необхідної теми. Можна подивитися на журнали зі списку ТОП: чим студенти цікавляться сьогодні найбільше. Або ж запитати у продавця в газетному кіоску: які тенденції він помічає у зацікавленні студентів. Особливо журнали, можуть показати увесь спектр інтересів сучасного читача, так як завжди орієнтуються на інтереси сучасної публіки. Зверніть особливу увагу на теми публікацій, на книги, які рекламуються, загляньте у рубрику запитання-відповіді. Як сказав Брюс Уілкінсон: "Пам'ятайте, люди читають тільки те, що їм цікаво". Тому уважно слідкуйте за темами і за кількістю сторінок, які їм відводяться [3].

● Опитування студентів (професіоналів певної спеціальності). Можна спробувати знайти готові опитування в інтернеті, у друкованих виданнях, а можна спробувати провести своє. Не обов'язково робити це самому. Можна залучити до цього кафедру психології. В університетах повинен бути налагоджений зв'язок між **кафедрами, щоб допомагати один одному у питаннях, у яких кожна з них розбирається найкраще.**

3. Облік інформації.

З одного боку, облік інформації, здається, не має ніякого відношення до виявлення справжніх потреб студентів, але коли зібрана інформація структурується, - стає набагато легше виявити справжні потреби студентів, особливо порядок пріоритетності. Існує дуже

багато методів систематизації матеріалу. Можна використати уже існуючі або ж придумати свої, більш зручніші.

● За типом. Можна класифікувати потреби за типом. Наприклад: страхи, потреби, розчарування, неприємності на роботі і т.д. Якщо було проведено анонімне опитування, - потім, взяти і поскладати отримані листки за типом проблеми і звернути увагу на найбільшу “купку”.

● За сферою життя. Потреби можна сортувати за приналежністю: фізичні, емоційні, інтелектуальні, моральні і т.д.

Кожен вільний обирати свій метод. Обов’язково треба організувати інформацію у зручний для подальшого використання спосіб. Це дуже допоможе у подальшому проведенні лекцій і практичних робіт. Знаючи потреби студентів, - викладач зможе ефективно зацікавити їх у матеріалі, пов’язавши його з їхньою потребою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Метод комунікативної атаки є дуже важливим для оволодіння, щоб бути завжди ефективним викладачем, який трансформує своїми знаннями життя студентів. Хоча й специфічних вимог на рахунок ефективності засвоєння знань студентами не існує, але це шлях, до кращого майбутнього. Без усвідомлення важливості цього методу, освіта залишається формальною і ефективність “кульгає”. Вчителі та викладачі, як ніхто інший, - формують майбутнє.

В подальшому будемо шукати нові способи реалізації методу комунікативної атаки і шляхи удосконалення уже існуючих, задля збільшення ефективності навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Психологія та педагогіка: навч.-метод. посіб. для дистанц. курсу вивч. дисц. [Електронний ресурс] / за заг. ред. Л. А. Колесніченко, М. В. Артюшиної, Л. М. Журавської. – К. : КНЕУ, 2009. – Режим доступу: http://do.kneu.kiev.ua/webct/public/show_courses.pl?1193250594.
2. Попкова Е. Г. Методы активного обучения как средство реализации творческого потенциала студентов [Електронний ресурс] / Е. Г. Попкова. – Режим доступу : http://www.smartcat.ru/p_economy.
3. Брюс Уилкинсон. Семь законов учащегося: Как научить практически любого человека чему угодно! Библейские принципы для учителей, родителей и руководителей / Брюс Уилкинсон. // Пер. с англ. - К.: Путешествие по Библии, 2004.-392 с.-Парал. тит.л.англ.
4. Леднев В. С. Методика профессионального обучения: производственное обучение: [учеб.-практ. пособие] / В. С. Леднев, П.Ф.Кубрушко // Тасис FDRUS 9702 «Укрепление сельскохозяйственной реформы посредством образования». – М. : МГУП, 2001. – 99 с.

Н.Л. ПАНАСЮК   П.В. ЗВАРИЧ   РЕАЛІЗАЦІЯ   МЕТОДА КОМУНІКАТИВНОЇ АТАКИ В ПОДГОТОВКЕ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Резюме. В статье анализируется понятие “Коммуникативная атака” и конкретные способы реализации данного метода в реальных условиях. Рассмотрены способы выявления нужд студентов.

Ключевые слова: метод, коммуникативная атака, нужды студентов.

N.L. PANASYUK,   P.V. ZVARYCH.   REALIZATION   OF   METHOD   OF   COMMUNICATIVE ATTACK IN PREPARATION ENGINEERS TEACHERS

The summary. In this article analyzing concept “Communicative attack” and exact ways of realization of this method in real conditions. Considered ways of detection of students needs.

Key words: method, communicative attack, students needs.

Одержано редакцією 13.03.2013 р.